

Urejanje in popisovanje gradiva rednih sodišč - v avstrijskem in jugoslovanskem državnem okviru (od 1850 do danes)

ŽARKO BIZJAK

UVOD

Pričujoči članek je bil predstavljen na XV. zborovanju arhivskih delavcev Slovenije in je le povzetek dela precej obsežnejšega teksta, ki ga pripravlja avtor tega prispevka in Brane Kozina z namenom, da se izdela priročnik za urejanje in popisovanje gradiva rednih sodišč, ki bi ga uporabljali tako arhivisti kot tudi arhivarji na sodiščih. Do izida priročnika pa je, upam, tudi ta prispevek delno uporaben.

1. RAZVOJ SISTEMOV POSLOVANJA S SPISI

Sistem poslovanja pred letom 1898

S 1. 7. 1850, ko začne nova sodišča na podlagi državne ustave in po uredbi z dne 14. 6. 1849 z delom, je stopil v veljavo tudi organizacijski zakon za sodne organe, ki je določal sistem poslovanja in registraturne oznake. Ta sistem poslovanja je slonel na vložnem zapisniku (protokolu), torej na sistemu, ki se je uveljavil že v 18. stoletju. Vse dokumente, ki so zadevali konkreten postopek, so združevali v zadeve, te pa so razvrščali po registraturnih oznakah glavnih oddelkov. K registraturnim oznakam so vodili še abecedne imenike k zadevam ter k dokumentom, ki so jih odlagali posebej (oporoke, dedne, ženitne in darilne pogodbe).

Sistem poslovanja po letu 1898

Z letom 1898 pride do bistvenih sprememb sistema, ki je v svojih osnovah ostal nespremenjen do danes. Dokumenti o konkretnem postopku so združevali v zadeve in jih evidentirali na ovojju spisa. Zadeve so evidentirali v vpisnikih, h katerim so vodili imenike. Oznake vpisnikov in zadev so predstavljale kratice naziva glavnih oddelkov, te kratice pa so se spreminjale z uvajanjem novih sodnih poslovnikov, ki so bili posledica državno-pravnih sprememb in razvoja materialne in procesne zakonodaje. Poleg vpisnikov in imenikov so uporabljali še druge pomožne evidence, ki so jih popisovali sodni poslovniki.

2. SODNI POSLOVNICI

Sodni poslovniki so bili ali sestavni del organizacijskih zakonov ali pa so bili objavljeni

posebej, kot samostojni predpisi. Tako je organizacijski zakon za sodne organe, ki je stopil v veljavo 4. 7. 1850 (RGB LXXXVI - 258/1850), med drugim določal tudi sistem poslovanja s spisi. Oktobra 1854 stopita v veljavo dva predpisa in sicer za civilne zadeve zakon o notranjem poslovnem redu sodnih uradov (RGB XXVI - 81/1853), ter navodilo o notranjem poslovanju v kazenskih zadevah (RGB LIX - 165/1854). S tema predpisoma so se spremenile oznake zadev, ki so ostale v veljavi do leta 1898, čeprav je leta 1874 stopil v veljavo nov kazensko pravdni red, h kateremu so izdali predpis o izvršitvi reda kazenske pravde (RGB LVII - 112/1873), vendar oznak niso spremenili. S 1. 1. 1898 je stopil v veljavo poslovni red za sodišča prve in druge stopnje (RGB XLI - 112/1897). S tem predpisom so uveljavili tudi nov sistem poslovanja. Leta 1929 so uvedli za kazenske zadeve nove oznake in pomožne evidence z uredbo o poslovnem redu za kazenska sodišča (SN CXVI - 577/1929). Leta 1933 je izšel za civilne zadeve poslovnik za sodišča prve in druge stopnje (SN VII - 20/1933). Na območju, ki je bilo od leta 1941 pod nemško okupacijo (Gorenjska in Štajerska), so uvedli ponovno oznake, kakršne so se obdržale v Avstriji, torej iz leta 1898. Italijanski okupator v sodni sistem ni posegal v tolikšni meri, da bi spremenil oznake ali celo vpeljal italijanski sistem. Jeseni 1945, ko so začela z delom nova sodišča, so vpeljali nove slovenske oznake z navodilom Ministrstva za pravosodje Narodne vlade Slovenije z dne 15. 9. 1945, št. 379/45-4. Leta 1947 so poenotili oznake za vso državo, ko so izšle teze za temeljne določbe o sodnem poslovanju z dne 2. 5. 1947. Z novim organizacijskim zakonom o rednih sodiščih in o gospodarskih sodiščih iz leta 1954 so vpeljali tudi nove oznake objavljene v Priročniku za poslovanje s spisi, vpisniki in pomožnimi knjigami rednih sodišč. Leta 1960 je stopil v veljavo pravilnik o notranjem poslovanju okrajnih, okrožnih in okrožnih gospodarskih sodišč (UL LRS, št. 42 - 216/59 in 1/60). Leta 1966 je izdal Republiški sekretariat za pravosodje in občo upravo začasno navodilo št. P 70-1/66 z dne 17. 12. 1966 o spremembah sodnega poslovnika. Naslednje leto so izdali novo začasno navodilo z dne 22. 12. 1967 zaradi novele zakonika o kazenskem postopku. Pol leta kasneje so zaradi uveljavitve novele zakona o izvrševanju kazenskih sankcij izdali še eno začasno navodilo z dne 11. 6. 1968. Zaradi novele zakona o gospodarskih prestopkih je stopilo v veljavo še eno

začasno navodilo z dne 4. 12. 1969. Zaradi vseh teh sprememb so leta 1976 izdali prečiščeno besedilo, ki pa ni prineslo več nobenih sprememb. Ob reorganizaciji sodstva leta 1979 je izšel sodni poslovnik za redna sodišča (UL SRS, št. 26/78), spremembe in dopolnitve (UL SRS, št. 2/89) pa niso prinesle novih oznak vpisnikov in je v uporabi še danes.

3. FORMIRANJE IN SESTAVA SERIJ

Ker sodišča niso vedno upoštevala zahtev poslovnikov v zvezi s hranjenjem arhivskega gradiva in kasneje navodil, ki so jih dajali arhivi, je smiselno izdelati shemo in šifrant za vse vrste zadev, ki so nastale skozi vso dobo delovanja sodišč. Sistem ureditve, kakršen je bil predpisan, je hkrati tudi najboljši, zato je po potrebi tudi rekonstrukcija sistema racionalna. Glede na razvoj sodstva, njegove pristojnosti in sistem poslovanja s spisi, v drugem nivoju obdelave fonda formiramo 4 do 6 glavnih skupin serij:

- O - skupne evidence
- A - uprava sodišča
- B - kazenske zadeve
- C - civilne zadeve
- D - gospodarske zadeve
- E - delovno pravni spori in zadeve socialnega zavarovanja

Te glavne skupine nadalje razčlenjujemo vsebinsko, in sicer tako, da upoštevamo sistem poslovanja s spisi, sledimo nastajanju novih oznak zadev, upoštevamo načela procesne zakonodaje (npr. razčlenitev kazenskih zadev) in sledimo razvoju pristojnosti in predmeta poslovanja, ki se izražajo v notranji organizaciji sodišč in glavnih oddelkov.

0 Skupne evidence

To serijo formiramo zaradi sistema poslovanja, ki je bil v veljavi do leta 1898, torej za čas, ko so vložni zapisniki kot osnovne evidence veljali za vse ali za več skupin serij. Ti vložni zapisniki so bili: vložni zapisnik pri okrajnih sodiščih za vse serije (1850-1854), vložni zapisnik za zadeve sodne uprave in civilne zadeve pri okrožnih sodiščih (1850-1897) in pri okrajnih sodiščih (1954-1897).

A Uprava sodišča

Upravo sodišča razdelimo na 4 skupine serij:

Prvo skupino serij sestavljata seriji A - zakonske zadeve, navodila ali pravila (1850-1854) in serija I - zakonske zadeve in ukazi (1854-1897).

Drugo skupino serij sestavljata seriji B - službene zadeve (1850-1854) in serija II - službene zadeve (1854-1897).

Tretjo skupino serij sestavljajo serije Präs - predsedstvene zadeve (1898-1918), Preds - predsedstvene zadeve (1918-1933) in serija Su - zadeve sodne uprave (1933 do danes).

Četrto skupino serij sestavljajo serije Su zaup - zaupne zadeve sodne uprave (1954-1959), Su Pov - zaupne in strogo zaupne zadeve sodne uprave (1960-1978) in serija SuZ - zaupne zadeve sodne uprave (1979 do danes).

B Kazenske zadeve

Kazenske zadeve delimo na šest skupin serij:

Prvo skupino serij predstavljajo razne possible evidence, ki so veljale ali za več serij ali pa so toliko splošne, da jih ne moremo uvrstiti le v eno skupino serij. Te evidence so:

Od 1850-1854: vložni zapisnik za kazenske zadeve pri okrožnih sodiščih. Od 1854-1897: vložni zapisnik za kazenske zadeve. Od 1929-1945/47: abecedni imenik obdolžencev (Kim/a) in abecedni imenik oškodovancev (Kim/b), dnevnik preiskovalnemu sodniku poverjenih poizvedb in preiskav (Ksd) pri okrožnih sodiščih, popis neizvršenih kazni (Kni) pri okrožnih sodiščih, poročilo kolozijskih zaporov (Kko) pri okrajnih sodiščih, popis spisov, poslanih drugemu oblastvu (Ksp), ročnik o zakonitih in sodnih rokih (Krč), popis rešitev sodnega senata na pritožbe zoper navedbe in rešitve preiskovalnega sodnika (Kv) pri okrožnih sodiščih, sumarno letno poročilo (Kgs) pri okrajnih sodiščih, sumarno letno poročilo za mlajše mladoletnike (Kgsml) pri okrajnih sodiščih, sumarno poslovno poročilo za predmete na 1. stopnji (Kgo/I) pri okrožnih sodiščih, sumarno poslovno poročilo za predmete na višji stopnji (Kgo/II) pri okrožnih sodiščih, sumarno poslovno poročilo za mlajše mladoletnike (Kgom) pri okrožnih sodiščih. Od 1954: imenik obdolžencev, imenik oškodovancev, seznam pogojnih sodb, seznam zaseženih predmetov, kontrolnik denarnih kazni, povprečnin in stroškov kazenskega postopka in dnevnik sodnika za poizvedbe in preiskave (pri okrožnih sodiščih do 1959) oziroma od 1960-1978 dnevnik preiskovalnega sodnika. Od 1967/68: kontrolnik oseb v priporu oz. preiskovalnem zaporu in evidence o izvrševanju prostostnih kazni. Od 1979: evidence o dežurni preiskovalni službi, evidence o izvrševanju kazni zaporov (IKZ) z imenikom in evidence o izvršitvi smrtne kazni.

Drugo skupino serij sestavljajo serije zadev predhodnega postopka, ki jo nadalje razdelimo na zadeve predhodnega postopka, razne zadeve predhodnega postopka in na zadeve kazenskega senata. Predhodni postopek: serija A - zavrnilcev ovadb in izročitev zadev drugemu organu (1854-1873) oz. zadeve, odstopljene drugemu organu (1874-1897), serija B - zadeve, v katerih ni bilo preiskave (1854-1873).

oz. v katerih ni bilo glavne obravnave (1874-1897), serija Z - naznanilo hudodelstev in prekrškov (1898-1929 pri okrajnih sodiščih), serija Ki - polzvedbe zločinov in prestopkov (1929-1945 pri okrajnih sodiščih), serija Kis - polzvedbe in preiskave (1954-1959 pri okrajnih sodiščih) oziroma serija Kio (1954-1967 pri okrožnih sodiščih), serija Kl - polzvedbe in preiskave (1960-1978 pri okrajnih in občinskih sodiščih, 1968-1978 pri okrožnih sodiščih) ter serija Kpr - preiskava (1979 do danes pri sedežu enote temeljnega sodišča). Razne zadeve predhodnega postopka: serija Kri - razne preiskovalne zadeve (1954-1967 pri okrožnih sodiščih). Zadeve kazenskega senata: serija Kv - zadeve kazenskega izven obravnavnega senata (1954-1978 pri okrožnih sodiščih in 1968-1978 pri občinskih sodiščih) ter serija Ks - zadeve izvenobravnavnega kazenskega senata (1979 do danes pri temeljnih sodiščih).

Tretjo skupino serij sestavljajo serije zadev na prvi stopnji, ki jo nadalje razdelimo na kazenske zadeve, kazenske zadeve mladoletnikov in tiskovne tožbe. Kazenske zadeve: serija G - kazenske zadeve (1850-1954), serija C - kazenske zadeve, v katerih je bila izvedena preiskava (1854-1873) oziroma, v katerih je bila glavna obravnava (1874-1897), serija U - prestopki (1898-1929 pri okrajnih sodiščih), serija Vr - pripravljalni postopek glede hudodelstev in prekrškov (1898-1929 pri okrožnih sodiščih), serija Kps - prestopki starejših mladoletnikov in polnoletnih oseb (1929-1945 pri okrajnih sodiščih) oziroma Kzp - zločini in prestopki starejših mladoletnikov in polnoletnih oseb (1929-1945 pri okrožnih sodiščih), serija Ks - kazenske zadeve (1945-1947 pri okrajnih sodiščih) oziroma Ko (1945-1947 pri okrožnih sodiščih), serija K - kazenske zadeve (1947-1954 pri okrajnih sodiščih in 1947-1978 pri okrožnih sodiščih), serija Ks - kazenske zadeve (1954-1959 pri okrajnih sodiščih) ter serija K - kazenske zadeve (1960 do danes pri okrajnih, občinskih in temeljnih sodiščih). Kazenske zadeve mladoletnikov: serija Kspm - prestopki mlajših mladoletnikov (1929-1945 pri okrajnih sodiščih), serija Ksm - kazenske zadeve mladoletnikov (1954-1959 pri okrajnih sodiščih oziroma Km (1954-1978 pri okrožnih sodiščih) ter serija Km - kazenske zadeve mladoletnikov (1979 do danes pri sedežu enote temeljnega sodišča). Tiskovne tožbe: serija Pr - tiskovne tožbe (1898-1929 pri okrožnih sodiščih) ter serija Kšt - kazniva dejanja po zakonu o tisku (1929-1945 pri okrožnih sodiščih).

Četrto skupino serij sestavljajo serije raznih kazenskih zadev, ki je razčlenjena dalje v razne

kazenske zadeve in zadeve pravne pomoči v kazenskem postopku. Razne kazenske zadeve: serija D - sodelovanje drugih oblastev v postopku (1854-1974) oziroma obvestila drugih oblastev v kazenskih zadevah (1874-1897), serija Ns - razne kazenske zadeve (1898-1929), serija Kns - razne kazenske zadeve (1929-1945 pri okrajnih sodiščih) oziroma Kno (1929-1945 pri okrožnih sodiščih), serija Ksp - razne kazenske zadeve (1945-1947 pri okrajnih sodiščih) oziroma Kspo (1945-1947 pri okrožnih sodiščih) ter serija Kr - razne kazenske zadeve (1947 do danes). Pravna pomoč v kazenskem postopku: serija Hs - pravna pomoč v kazenskih zadevah (1898-1929), serija Krs - prošnje oblastev v kazenskem postopku (1929-1945 pri okrajnih sodiščih) oziroma Kro (1929-1945 pri okrožnih sodiščih).

Peto skupino serij sestavljajo serije kuznovanja: serija E - zadeve, ki se tičejo jetništva (1854-1897), serija Kni - neizvršene kazni (1929-1945), serija Kp - pomilostitvene zadeve (1945-1978) in serija Po - pomilostitvene zadeve (1979 do danes pri temeljnih sodiščih).

Šesto skupino serij sestavljajo serije zadev na drugi stopnji: serija F - zadeve sodnega dvora kot pritožbenega sodišča (1874-1897), serija Di - pritožbe (1898-1929), serija Bi - prizivi v kazenskih zadevah (1898-1929), serija Kž - pritožbe (1929-1945), serija Kpr - prizivi (1929-1945), serija KP - pritožbe (1945-1947 pri okrajnih sodiščih) oziroma Kpo (1945-1947 pri okrožnih sodiščih), serija Kž - zadeve na drugi stopnji (1947-1978), serija Kžm - zadeve mladoletnikov na drugi stopnji (1960-1978 pri okrožnih sodiščih) in serija Kp - zadeve na drugi stopnji (1979 do danes).

C Civilne zadeve

Civilne zadeve delimo na šest skupin serij:

Prvo skupino serij sestavljajo serije pravnih zadev, ki jo nadalje razčlenjujemo na sedem vsebinskih skupin serij: pravne zadeve, mandatne zadeve, bagatelne zadeve, opominske zadeve oz. plačilne naloge, odpovedne zadeve, začasne odredbe in menične tožbe. Pravne zadeve: serija C - pravne zadeve (1850-1854), serija Ili - pravne zadeve (1854-1897), serija C - navadne civilne pravde brez malotnih zadev (1898-1933 pri okrajnih sodiščih) oziroma Cg - civilne pravde in zakonski spori (1898-1933 pri okrožnih sodiščih), serija P - civilne pravne stvari (1933-1945 pri okrajnih sodiščih) oziroma Po - civilne pravde, mandatne, menične, čekovne in malotne stvari (1933-1945 pri okrožnih sodiščih), serija T - civilne tožbe (1945-1947 pri okrajnih sodiščih) oziroma To - civilne tožbe, v številni mandatne, menične in čekovne zadeve (1945-1947 pri okrožnih sodiščih), serija G - civilne pravne zadeve (1947-1958), serija P - pravne zadeve

1 Jelka Melik, Tiskovni delikti 1874-1930, Arhivi, letnik XV, števil. 1-2, Ljubljana 1992, str. 11-15.

(1959 do danes). Mandatne zadeve: serija Cm - mandatne tožbe in pravde (1898-1933). Bagatelne zadeve: serija Ch - bagatelne zadeve (1898-1933 pri okrajnih sodiščih) in serija Mal - bagatelne (malotne) zadeve (1933-1945 pri okrajnih sodiščih). Opominske zadeve oziroma plačilni nalogi: serija M - opominske zadeve (1898-1933 pri okrajnih sodiščih) in serija Pl - plačilni nalogi (1960 do danes pri okrajnih sodiščih). Odpovedne zadeve: serija K - odpovedne zakupnih in najemnih pogodb in predlogi za predajo ali prevzem zakupne ali najemne stvari (1898-1933 pri okrajnih sodiščih). Začasne odredbe: serija V -časne odredbe (1898-1933 pri okrajnih sodiščih) in serija Pu -časne odredbe (1933-1945 pri okrajnih sodiščih). Menične tožbe: serija Cw - menične tožbe in pravde (1898-1933 pri okrajnih sodiščih) in serija Men - menične in čekovne zadeve (1933-1945 pri okrajnih sodiščih).

Drugo skupino serij sestavljajo serije nepravdnih zadev, ki jo razčlenimo v šest vsebinskih skupin: zapuščinske zadeve, varstvene in skrbstvene zadeve, zadeve pridržanja, oklicne zadeve, listine in razne nepravdne zadeve. Zapuščinske zadeve: serija D - zapuščinske zadeve (1850-1854), serija IV - zapuščinske, varstvene in skrbstvene zadeve (1854-1897), serija A - zapuščinske zadeve (1898-1933), serija O - zapuščinske stvari (1933-1945 pri okrajnih sodiščih), serija Z - zapuščinske zadeve (1945-1947 pri okrajnih sodiščih), serija O - zapuščinske zadeve (1947-1978 pri okrajnih sodiščih) in serija D - dedne zadeve (1979 do danes pri temeljnih sodiščih). Varstvene in skrbstvene zadeve: serija E - varstvene in skrbstvene zadeve (1850-1954), serija P - varstvene in skrbstvene zadeve (1898-1933), serija L - izročitev pod skrbnika in podaljšanje očetovske oblasti (1898-1933), serija S - varstvene in skrbstvene stvari (1933-1945 pri okrajnih sodiščih), serija Vs - varstvene in skrbstvene zadeve (1945-1947 pri okrajnih sodiščih). Zadeve pridržanja: serija Os - stvari o sprejemu v zavode za duševne boleznin in o preklicu (1933-1945 pri okrajnih sodiščih), serija Pc - sprejem v zavode za duševne boleznin (1945-1947 pri okrajnih sodiščih), serija Os - zadeve pridržanja (1960-1978 pri okrajnih sodiščih) in serija Pr - zadeve pridržanja (1979 do danes pri enoti temeljnega zdravljenja in čuvanje duševno bolnih). Oklicne zadeve: serija T - oklicne zadeve (1898-1933 pri okrajnih sodiščih), serija Og - oklicne stvari (1933-1945 pri okrajnih sodiščih) in serija Ok - oklicne zadeve (1945-1947). Listine: serija listin (1850-1897), serija UV - važne listine (1898-1933), serija Pi - važne listine (1933-1945), serija L - važne listine (1945-1947), serija Ri - na sodišču sestavljene listine (1960-1978 pri okrajnih in občinskih sodiščih)

in serija listine (1979 do danes pri temeljnih sodiščih). Razne nepravdne zadeve: serija N - nepravdne zadeve (1979 do danes pri temeljnih sodiščih).

Tretjo skupino serij sestavljajo serije izvršilnih zadev: serija E - izvršilne zadeve (1898-1933), serija I - izvršilne zadeve (1933 do danes pri okrajnih, občinskih in temeljnih sodiščih, oziroma 1933-1947 pri okrajnih sodiščih) in serija Zp - zaplembe (1945-1947 pri okrajnih sodiščih).

Četrto skupino serij sestavljajo serije zemljiškoknjižnih zadev: serija F - zemljiškoknjižne zadeve (1850-1854), serija VI - zemljiškoknjižne zadeve (1854-1873) in serija zemljiška knjiga (1873 do danes).

Peto skupino serij sestavljajo serije raznih civilnih zadev, ki je razdeljena na štiri vsebinske sklope serij: razne civilne zadeve, pravna pomoč, overovitve, varstvo zakonitosti. Razne civilne zadeve: serija II - razne nepravdne zadeve (1850-1854), serija VII - razne nepravdne zadeve (1854-1898), serija Nc - razne civilne pravne zadeve (1898-1933), serija R - razne civilne pravne stvari (1933-1945), serija Sp - razne zadeve (1945-1947 pri okrajnih sodiščih) oziroma Spd - razne civilne zadeve (1945-1947 pri okrajnih sodiščih) in serija R - razne civilne zadeve (1947 do danes). Pravna pomoč: serija Ilc - pravna pomoč v civilnih pravnih zadevah (1898-1933), serija Pom - pravna pomoč v civilnih pravnih stvareh (1933-1945), serija Pp - pravna pomoč v civilnih in kazenskih zadevah (1945-1947), serija Pom - pravna pomoč v civilnih zadevah (1947 do danes pri okrajnih, občinskih in temeljnih sodiščih). Overovitve: serija G - overitve (1898-1933 pri okrajnih sodiščih), serija Ov - overitve podpisov (1933-1959 pri okrajnih sodiščih), serija Ov I in Ov II - overitve (1960-1966 pri okrajnih sodiščih), serija Ov-i - overitve listin, namenjenih v tujino (1954-1959 pri okrajnih sodiščih) in Ovi - overitve listin, namenjenih za inozemstvo (1960-1978 pri okrajnih in občinskih sodiščih). Varstvo zakonitosti: serija Uo - predlogi za varstvo zaradi nezakonitega dejanja (1967-1978), serija Nd - predlogi za varstvo zaradi nezakonitega dejanja (1979 do danes pri temeljnih sodiščih) in serija Pzs - preizkus zakonitosti pravnomočnih odločb samoupravnih sodišč (1979 do danes pri temeljnih sodiščih).

Šesto skupino serij sestavljajo serije civilnih zadev ne drugi stopnji, ki jih vodijo na okrajnih oziroma višjih sodiščih: serija Bc - priziv v civilnih pravnih sporih (1898-1933), serija R - recurzi (1898-1933), serija Pl - pravna sredstva v civilnih stvareh (1933-1945), serija Pos - pritožbe v civilnih zadevah (1945-1947), serija Gž - pritožbene zadeve (1947-1954), serija Gr - civilna pravna sred-

stva na drugi stopnji (1954-1959), serija Gž - civilne zadeve na drugi stopnji (1960-1978), serija Cp - civilne zadeve na drugi stopnji (1979 do danes) in serija Ndp - pritožbe zoper sklepe, izdane na predloge za varstvo zaradi nezakonitega dejanja (1979 do danes).

D Gospodarske zadeve:²

Gospodarske zadeve delimo na pet skupin serij:

Prvo skupino serij sestavljajo serije stečajnih zadev, ki je razgrajena na stečaje in prisilne poravnave in likvidacije. Stečaji: serija V - stečaji (1854-1897), serija S - konkurzi (1898-1933 pri okrožnih sodiščih), serija St - stečaji (1933-1945 pri okrožnih sodiščih), serija Kk - konkurzi (1945-1947 pri okrožnih sodiščih) in serija St - stečaji (1966 do danes pri občinskih sodiščih in pri enoti na sedežu temeljnega sodišča) oziroma St - prisilne poravnave in stečaji (1967-1978 pri okrožnem gospodarskem sodišču). Prisilne poravnave in likvidacije: serija Por - prisilne poravnave zunaj stečaja (1933-1945 pri okrožnih sodiščih), serija L - prisilne likvidacije (1960-1978 pri okrožnih gospodarskih sodiščih).

Posebna serija je F - fidejkomisne zadeve (1898-1933 pri okrožnih sodiščih).

Tretjo skupino serij sestavljajo serije zadev sodnega registra: serija firmske stvari (18. - 1933 pri okrožnih sodiščih), serija Fi - stvari o vpisih v trgovinski in združni register (1933-1945 pri okrožnih sodiščih), serija Zt - trgovinski in združni register (1945-1947 pri okrožnih sodiščih), serija Fi - registrske zadeve (1960-1966 pri okrožnih gospodarskih sodiščih), serija FI - registrske zadeve za gospodarske organizacije (1967-1978 pri okrožnih gospodarskih sodiščih) serija US - registrske zadeve za zavode (1967-1978 pri okrožnih gospodarskih sodiščih) in serija Srg - sodni register (1979 do danes pri temeljnih sodiščih).

Četrto skupino serij sestavljajo serije zadev gospodarskih prestopkov, ki je vsebinsko razdeljena v tri sklope: preiskava, prestopki in razne zadeve. Preiskava: serija Pkr - preiskava gospodarskih prestopkov (1960-1978 pri okrožnih gospodarskih sodiščih), serija Kv - zadeve izvenobravnavnega kazenskega senata (1969-1978 pri okrožnih gospodarskih sodiščih) in serija Ks - zadeve izvenobravnavnega kazenskega senata (1979 do danes pri temeljnih sodiščih). Prestopki: serija Pk - gospodarski prestopki (1960-1978 pri okrožnih gospodarskih sodiščih), serija Gp - gospodarski prestopki (1979 do danes pri temeljnih sodiščih) in serija Gpp - gospodarski pres-

topki na drugi stopnji (1979 do danes pri višjih sodiščih). Razne zadeve: serija Kr - razne kazenske zadeve (1969 do danes pri okrožnih gospodarskih sodiščih in temeljnih sodiščih).

Peto skupino serij sestavljajo serije zadev gospodarskih sporov, ki je razčlenjena podobno kot civilne zadeve, ki so nadalje razčlenjene na štiri vsebinske sklope: pravdne zadeve, plačilni nalogi, izvršilne zadeve in razne zadeve. Pravdne zadeve: serija Obr - pravde obrtnega sodišča (1933-1945 pri okrožnih sodiščih), serija P - pravdne zadeve (1960-1978 pri okrožnih gospodarskih sodiščih) in serija Pg - pravdne zadeve (1979 do danes pri temeljnih sodiščih). Plačilni nalogi: serija Pg - plačilni nalogi (1960-1978 pri okrožnih gospodarskih sodiščih) in serija Plg - plačilni nalogi (1979 do danes pri temeljnih sodiščih). Izvršilne zadeve: serija I - izvršilne zadeve (1960-1978 pri okrožnih gospodarskih sodiščih) in serija Ig - izvršilne zadeve (1979 do danes pri temeljnih sodiščih). Razne zadeve: serija protestni register in serija R - razne zadeve iz pristojnosti gospodarskih sodišč (1960-1978).

E Zadeve socialnega zavarovanja in delovni spori

Zadeve socialnega zavarovanja sestavljajo serije Cu - opraviła izbranih sodišč zavarovalnic za primer nezdod (1898-1933), Or - pravde v zadevah delavskega zavarovanja (1933-1945), Dz - pravde v zadevah delavskega zavarovanja (1945-1947) in serija Sn - zadeve socialnega zavarovanja (1947-1954). Ta skupina serij se pojavlja le pri okrožnih sodiščih.

Delovni spori so le v eni seriji Dt - delovni spori (1945-1947) pri okrajnih sodiščih

4. POPISOVANJE

Vse elemente popisovanja omogočajo tudi računalniški programi, ki se uporabljajo v Sloveniji (programski paket ARMIDA in ASKSAM), sicer pa se lahko držimo tudi mednarodnega štandarda, vendar pri nas nimamo izdelanega enotnega šifranta, tako nam že obstoječe baze podatkov ne omogočajo primerljivosti oz. združevanja s pomočjo sodobnejše tehnologije. Najno je upoštevati specifičnosti, ki izražajo sistem poslovanja in vsebine ter povezavo z evidencami oz. sorodnim gradivom, ki je vsaj koristen, če že ne obvezuje podatek.

Če so evidence k spisom (zadevam) ohranjene, nam le-te zaradi podatkov, ki jih vsebujejo, predstavljajo najboljši pripomoček za uporabo spisovnega gradiva. Če je ohranjen le del spisov, se lahko ohranjeni spisi označijo v vpisniku.

2 Seznam serij gospodarskih zadev je nepopoln, ker ne upošteva serij, ki so nastajale pri okrožnih gospodarskih sodiščih v letih 1954 do 1959.

Ohranjene spisovne evidence - seznam arhivskega gradiva (3. nivo urejanja)

Elementi seznama:

številka tehnične enote
klasifikacijska številka serije (šifra serije)
časovni obseg enote popisa
naslov (naziv serije)
vsebina (vrsta evidence - vpisnik, imenik, kartoteka ... ali spisi od do)
povezava z evidencami oz. spisi (štev. tehnične enote, na katero se nanaša opisana evidenca ali spisi)

Neohranjene spisovne evidence - popis arhivskega gradiva (4. nivo urejanja)

Če spisovne evidence niso ohranjene, moramo popisati vsako zadevo posebej.

Elementi popisa:

številka tehnične enote
številka arhivske enote
klasifikacijska številka
vrsta tehnične enote
časovni obseg gradiva
naslov
vsebina
- številka spisa (zadeve),
- vsebina spisa ter
- po potrebi imena pravnih in fizičnih oseb ter krajev (za inventar)

Izdelava pripomočkov za raziskave

Seznam, popis ali inventar obsegajo naslednje skupne elemente:

- ime arhiva
- številka fonda
- klasifikacijska številka fonda: - ime fonda (imena ustvarjalcev)
- časovni obseg gradiva fonda
- količinski podatki: v številu tehničnih enot v tekočih metrih
- navodilo za uporabo seznama, popisa
- kazalo
- ime in priimek avtorja seznama, popisa

Seznam vsebuje naslednje elemente:

- naslov serije
- številka tehnične enote
- vsebina
- časovni obseg enote popisa

Popis vsebuje naslednje elemente:

- naslov serije
- številka tehnične enote
- številka arhivske enote
- vsebina
- časovni obseg enote popisa
- konkordančno tabelo tehničnih in arhivskih enot

Inventar vsebuje naslednje elemente:

- historiat ustvarjalec
- historiat fonda
- elementi popisa
- indeksi (stvarni, imenski, krajevni)

POVZETEK

Sistemi poslovanja s spisi rednih sodišč so bili določeni s sodnimi poslovniki in drugimi predpisi. Poznavanje teh sistemov omogoča sistematično vsebinsko formiranje in razvrščanje serij, ki so nastajale pri okrajnih in okrožnih sodiščih. Šifriranje teh serij omogoča izdelavo kazala in vsebinsko razvrščanje enot popisovanja. Glede na ohranjenost vrst spisovnih evidenc pa je odvisna stopnja popisovanja gradiva sodišč. Računalniška programa, ki se uporabljata v slovenskih arhivih omogočata izdelavo pripomočkov za raziskave, ki upoštevajo sistem poslovanja sodišč, ohranjenost evidenc ter vse obvezne in specifične elemente popisovanja, ki jih pogojuje sodno gradivo.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Klassifizierung und Beschreibung des Schriftguts ordentlicher Gerichte im österreichischen und jugoslawischen Staatsrahmen (von 1850 bis heute)

ŽARKO BIZJAK

Der Beitrag führt die Gerichtsgeschäftsordnungen und -vorschriften auf, die das System der Aktengeschäftsführung bestimmen. Das System beeinflusst die Serienformierung und Beschreibungselemente, die bei der Herstellung qualitativer Hilfsmittel für die Archivgutverwendung zu berücksichtigen sind.